

תלקיט ללימוד סנכרוני

גמרא בבא בתרא

12 שנות לימוד

תשפ"ו

אנו רואים בקיום טוהר הבחינות משימה חינוכית, ערכית ומוסרית, שהמערכת כולה נקראת

להיערך להצלחתה.

באחריות הנבחן/ הנבחנת לשמור על טוהר הבחינות בהתאם לכללים ולהנחיות בעל פה ובכתב על גבי שאלון הבחינה ועל ידי אחראי/ת הבחינה.

בהצלחה!

- כל הזכויות שמורות למשרד החינוך -

הנחיה למורה: שיום של המיומנויות במהלך המשימות

במהלך הקניית החומר וביצוע משימות התלקיט חשוב לא רק ליישם את המיומנויות אלא גם לשיים אותן במפורש בפני התלמידים.

כדי שהתלמיד יזהה את הערך בלמידה, יוכל לשחזר את הפעולה בעתיד, ויראה במשימה לא רק ביצוע אלא תרגול של כישורי חיים ולמידה.

בתלקיט משולבים שאלות מותאמות למפת המיומנויות, לפני כל שאלה כתוב את סוג המיומנות.

מבנה התלקיט ומפתח הערכה :

8 יחידות בחינה

חלק א' – מבוא לתושב"ע

- יחידה – 1 מבנה המשנה והתלמוד
- יחידה – 2 התמצאות במבנה דף הגמרא
- יחידה – 3 מושגים וביאורי מילים

חלק ב' - סוגיות

- יחידה - 4 משנה
- יחידה – 5 היזק ראייה שמיה היזק או לא
- יחידה – 6 סתירת בית כנסת
- יחידה – 7 דיני גבאי צדקה, זכות ומעלת הצדקה
- יחידה – 8 מבחן מסכם

כל 8 החלקים בתלקיט הם חובה.

מפתח הערכה :

מבוא

- יחידה 1-..... 6 נקודות
- יחידה 2-..... 6 נקודות
- יחידה 3-..... 12 נקודות

סוגיות

- יחידה 4-..... 14 נקודות
- יחידה 5-..... 14 נקודות
- יחידה 6-..... 14 נקודות
- יחידה 7-..... 14 נקודות
- יחידה 8- מבחן מסכם..... 20 נקודות
- סה"כ לכל חלקי התלקיט 100 נקודות

יחידה 1

מבנה המשנה והתלמוד

מיומנות אוריינות מידע הערכת מידע ובדיקת מהימנותו.

1. מבנה ששת סדרי המשנה :

ציין את ששת סדרי המשנה לפי סדרם, והסבר בקצרה את נושאי הלימוד העיקריים של כל סדר.

2. מסכתות בסדר נבחר :

בחר אחד מששת הסדרים, ופרט את שמות כל המסכתות הכלולות בו.

3. ניתוח מסכת ספציפית :

א. באיזה סדר משישה סדרי משנה ממוקמת המסכת שאתה לומד?

ב. ציין שני נושאים מרכזיים שנידונים במסכת זו?

4. התפתחות התורה שבעל פה

סדר את התקופות הבאות על פי רצף כרונולוגי נכון, מהקדום למאוחר. לאחר מכן, **כתוב** **ליד כל תקופה**, שני שמות של דמויות מרכזיות שחיו או שני חיבורים תורניים בולטים, שנכתבו באותה תקופה?

גאונים, נביאים, אחרונים, תנאים, ראשונים, אמוראים, "אנשי כנסת הגדולה".

5. השפעת ההקשר ההיסטורי על הלימוד

הסבר את החשיבות של הבנת ההקשר ההיסטורי והתקופתי של החיבורים התורניים וכיצד ידע זה משפיעה וחיוני להבנת התורה וההלכה?

יחידה 2

התמצאות במבנה דף גמרא

שאלות למיומנות ניתוח מקורות ומבנה דף הגמרא

1. הבחנה בין משנה לגמרא :

הגדר את ההבדל התוכני בין המשנה לגמרא בדף התלמוד.

2. השוואה בין פירושי רש"י ותוספות :

מדוע פירושו של רש"י נחשב לבסיסי יותר מפירוש תוספות, והסבר את ההבדלים המהותיים בין פירושו של רש"י לפירוש התוספות .

3. מבנה הדף ושימוש במדורים :

א. ציין שלושה מדורים נוספים המופיעים בשולי דף הגמרא, והסבר בקצרה את ייעודו של כל אחד מהם.

ב. הדגם כיצד לומד יכול להשתמש במדור "עין משפט נר מצווה" כדי להסיק מה המסקנה ההלכתית למעשה מתוך דיון הגמרא.

4. מיומנות אוריינות חיפוש מידע תורני.

א. אם היית רוצה לאתר את מקורו של פסוק או מאמר חז"ל מסוים המצוטט בגמרא, כיצד היית עושה זאת באמצעות כלים דיגיטליים?

ב. נתח את היתרונות והחסרונות של שימוש במאגרי מידע דיגיטליים ללימוד גמרא לעומת הלימוד המסורתי בדף המודפס.

5. תן דוגמא למקור בתלמוד שחיפשת בכלים דיגיטליים וכיצד בדקת את מהימנות התוצאה שקיבלת?

יחידה 3

מושגים וביאורי מילים

מיומנות ניתוח והכרת התלמוד:

1. זיהוי דמויות וייחוסן התקופתי:

א. מנה ארבעה תנאים וארבעה אמוראים מרכזיים?

ב. ציין אילו אמוראים חיו בתקופת המעבר שבין חתימת המשנה לתחילת תקופת האמוראים?

ג. מהי החשיבות לזהות האם מימרא (הלכה, אמרה או קטע דיון) בגמרא נאמרה על ידי תנא או על ידי אמורא? והסבר כיצד ידע זה משפיע על הדיון ועל הבנתו.

ד. מיהו התנא שחתם וסידר את המשניות, ובאילו נסיבות היסטוריות ?

ה. מי היו האמוראים שחתמו את התלמוד הבבלי, ומה הייתה חשיבות חתימת התלמוד?

2. מיומנות אוריינות שפתית - זיהוי מבני דיון תלמודיים:

א. מהי מילת הפתיחה המובהקת המציינת הבאת מקור ממשנה / ברייתא?

ב. מהי מילת הפתיחה לפני קושיא , ומילת הפתיחה המציינת תרוץ ?

ג. הסבר 3 מתוך המושגים הבאים .

א. מנא הני מילי : ב. היכי דמי : ג. תיובתא ד. איכא דאמרי ה. לימא בהא קמיפלגי.

3. הכרה וזיהוי מידות שהתורה נדרשת בהם

א. הגדר את המושג "שלוש עשרה מידות שהתורה נדרשת בהן".

ב. הסבר מדוע הוא מהווה כלי יסודי לדרשת התורה שבעל פה.

ג. ציין שלוש מתוכם, והבא דוגמא לאחד מהם.

המחשבה רואה את המציאות
כמחשבה ותמצית המחשבה
לעצמה מחדש. בדרך זאת
המחשבה לאבדת: כל מציאות.

מיומנויות של ניתוח מידע וחלוקה לפי נושאים.

"השותפין" משנה הראשונה במסכת בבא בתרא

1. הבנת פשט המשנה :

קרא את המשנה בפתיחת הפרק (בבא בתרא א, א). מהו הנושא המרכזי והעקרוני בו עוסקת המשנה?

2. שימוש בפירוש רש"י :

עיין בפירוש רש"י לפתיחת המשנה (ד"ה "השותפין"). הסבר מהו סוג החצר שבו מתנהל הדיון במשנה על בניית הכותל, וכיצד רש"י מבהיר את הקשר בין המשנה והברייתא לסוג חצר ספציפי זה.

3. פרטי בניית הכותל :

א. מהם ארבעת סוגי חומרי הבנייה המוזכרים במשנה ?

ב. מהו רוחב הכותל המינימלי שנקבע עבור כל סוג חומר?

ג. כיצד רוחב זה משפיע על חלוקת השטח בין השותפים?

4. מחלוקות ודיני ממונות:

א. אם אחד מהשותפים רוצה לבנות כותל יקר (למשל, מ"גזית") בעוד חברו מעוניין בכותל פשוט וזול (למשל, מ"לבנים"), האם הוא יכול לכפות עליו את בניית הכותל היקר, ומדוע?

ב. בהנחה שהכותל נפל לאחר שנים רבות, מהי הסיבה לכך שאף אחד מהשותפים לא יכול לטעון כי כל הכותל היה שייך לו? נמק והסבר את ההיגיון שמאחורי פסיקה זו.

מיומנות ניתוח מידע והסקת מסקנות

5. הבחנה בין גינה לבקעה:

א. על פי המשנה, מהו הגורם העיקרי הקובע האם ניתן לחייב שותף לבנות גדר בין הנכסים? והסבר את ההבדל בין דין "גינה" לדין "בקעה".

בנייה חד צדדית

ב. אם אחד השותפים מחליט לבנות את הכותל לבדו ("כונס לתוך שלו ובונה"), מהם התנאים והתוצאות של פעולה זו? התייחס לשאלת מיקום הכותל ומי הבעלים של המקום והאבנים אם הכותל נופל.

הסכמת השותפים:

ג. **תאר** מה מתרחש כאשר שני השותפים מסכימים יחד על בניית הכותל ("עשו מדעת שניהם"). **היכן מוקם הכותל וכיצד** נקבעת הבעלות על המקום והאבנים במקרה של נפילה?

מהות הקניין:

ד. **הסבר** את ההיגיון העומד מאחורי הקביעה במשנה כי מיקום הכותל והאבנים שייכים לבעלים שהשקיעו בהם. **כיצד** המשנה מבחינה בין שותפות מלאה לבין בנייה חד-צדדית?

יחידה 5

היזק ראייה שמיה היזק או לא

שאלות לניתוח סוגיית "היזק ראייה"

דף ב' ע"א – ב' ע"ב בונים את הכותל באמצע

1. מיומנות הבחנה בין שיטות:

הגמרא מביאה שתי שיטות מנוגדות בדיון האם : "היזק ראייה לאו שמיה היזק" או

"היזק ראייה שמיה היזק."

הסבר בקצרה את ההבדל המהותי בין שתי השיטות ומה ההשלכה ההלכתית לכך?

2. פירוש המילים וההשלכות:

א. כיצד חשבו בני הישיבה לפרש את המילה "מחיצה" המוזכרת במשנה? _____

ב. מהיכן הוכיחו דבריהם? _____

ג. מה ההשלכה המעשית לפירוש זה לגבי חיוב שותף לבנות כותל ?

ד. מה האפשרות השנייה לפרש את המילה "מחיצה" המוזכרת במשנה? _____

ה. מהיכן המקור לפירוש זה? _____

ו. מה ההשלכה המעשית לפירוש זה לגבי חיוב שותף לבנות כותל?

3. הוכחות וקושיות:

א. **הסבר** את ההוכחה או הראיה שעל פיה הגמרא מבססת את הטענה ש"היזק ראייה לאו שמיה היזק."

ב. **איזו קושיה** לשונית מציגה הגמרא על שיטת "היזק ראייה לאו שמיה היזק"?

4. **הכרעה ויישום:**

א. באר את תשובת הגמרא לקושיה.

ב. **האם** התקבלה ההלכה ש"היזק ראייה שמיה היזק" או לא? **נמק** את תשובתך.

2. מה הסיבה לפסיקת ר' חסדא? עיין בפירוש רש"י והסבר את המשמעות של המונחים :
"פשיעותא יו"צלווי" בהקשר זה.

3. מיומנות ניתוח מקורות ושיקולים הלכתיים:
א. מתי יהיה מותר להרוס בית כנסת ישן לפני שבונים את החדש, על פי אחד מהטעמים
בגמרא? הסבר את הטעם ואת התנאים לכך.

- ב. תאר והסבר את המעשה של מרימר ומר זוטרא (עיין בפירוש רש"י) ומה לומדים
מהנהגתם?

4. מעקב אחר דיון תלמודי:

- א. מהן שתי השאלות שהציג רבינא בפני רב אשי לגבי הריסת בית כנסת ישן?

- ב. מה הייתה התשובה של רב אשי לכל אחת מהשאלות?

- ג. "אי הכי בנו נמי" הסבר את שאלת הגמרא ?

5. הכרעה הלכתית מתוך מעשה:

א. הגמרא מביאה סיפור שהתרחש עם רב אשי בנוגע להריסת בית כנסת. תאר את הסיפור והסבר מדוע רב אשי נהג כפי שנהג.

ב. הסבר את המושג "תיוהא" כפי שמוזכר בקטע, ומה ההשלכה ההלכתית של מצב זה.

ג. איזו הלכה למדת מהסוגיא עד היכן מצוות פדיון שבויים?

סוגיא זו עוסקת בדינים הנוגעים לגבאי צדקה כיצד צריכים להתנהג בכספי צדקה, כמה גבאים צריכים לטפל בקופה, והאם יכולים לכפות על מצוות צדקה. למד את הסוגיא והשלם בכמה אנשים מתבצע כל אחד מהשלבים הבאים בצדקה ומדוע.

שאלות ללמידת סוגיית "דיני גבאי צדקה"

מיומנות שפתית ידע הבנה והסקת מסקנות

1. הבחנה בין קופה לתמחוי:

א. **הסבר** את ההבדל העקרוני בין **"קופה"** לבין **"תמחוי"** כפי שמוזכר בגמרא, מבחינת סוג המגבית והתדירות שבה הם נאספים ומחולקים.

ב. **הסבר מדוע** נדרש מספר שונה של גבאים לכל אחד מהשלבים (גבייה וחלוקה) עבור כל מערכת (קופה ותמחוי).

2. מקורות

א. **מהיכן** למדים חז"ל את הכלל ש"אין עושים שררות על הציבור פחות משניים?"

ב. **מה ההבדל** בין גביית צדקה לבין ניהול קופה, **וכיצד** הבדל זה משפיע על מספר האנשים הנדרש בכל פעולה?

3. **דין כפייה בצדקה :**

א. **הסבר מהי הכפייה** שמותר להפעיל על אדם כדי שישלם צדקה, **ובאילו מקרים** הכפייה מותרת.

ב. תוספות (ד"ה 'אכפיה לרב נתן') מקשה על מעשה רבא ש"כפה את רב נתן בר אמ"י לשלם צדקה. **הסבר** את שאלת התוספות **והבא שניים** מהתירוצים שהוא מציע על מנת ליישב את הקושיה.

4. **יושרה ציבורית :**

א. הגמרא מפרטת שלושה אמצעים שבהם גבאי הצדקה נדרשים לנקוט כדי למנוע חשד בגניבה. **מנה את** שלושת האמצעים **והסבר את ההיגיון** העומד מאחורי כל אחד מהם.

ב. **מהו הדין** לגבי מינוי שני אחים לניהול כספי הציבור (צדקה)? **מהם** השיקולים ההלכתיים שמאחורי פסיקה זו?

זכות מצות הצדקה – דף ט ע"ב – י ע"א

ואמר רבי יצחק: כל הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות, והמפייסו בדברים - מתברך בי"א ברכות.

הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות, דכתיב: (ישעיהו נח, ז-ט) "הֲלוֹא פָּרַס לְרַעֲב לַחֲמֶה וְעֲנִיִּים מְרוֹדִים תָּבִיא בֵּית כִּי תִרְאֶה עָרֶם וְכִסִּיתוּ וּמִבְּשָׂרְךָ לֹא תִתְעַלֵּם"

1. א. עיין בנביא ישעיהו נח וצטט מהפסוק את שש הברכות שמתברך נותן פרוטה לעני?

- א. _____
- ב. _____
- ג. _____
- ד. _____
- ה. _____
- ו. _____

ב. הסבר בלשונך שתיים מהברכות שכתבת בשאלה הקודמת?

והמפייסו בדברים מתברך באחת עשרה ברכות, שנאמר: (ישעיהו נח, י-יב) "וְתַפֵּק לְרַעֲב נֶפֶשׁ וְנֶפֶשׁ נַעֲנָה תִשְׁבִּיעַ וכו'"

2. א. עיין בנביא וצטט מהפסוק את אחת עשר הברכות שמתברך מפייס עני בדברים?

- א. _____
- ב. _____
- ג. _____
- ד. _____
- ה. _____
- ו. _____
- ז. _____
- ח. _____
- ט. _____
- י. _____
- יא. _____

ב. **הסבר בלשונך** 3 ברכות מהברכות שכתבת בסעיף הקודם?

ג. **כתוב** ספור המובא בגמרא או ספור אחר שמצאת על מעלת הצדקה ?

יחידה 8 -

מבחן מסכם

1. "השותפין שרצו לעשות מחיצה בחצר, אם נפל הכותל המקום והאבנים של שניהם"
מה הסיבה שאם נפל הכותל לאחר זמן המקום והאבנים של שניהם?

2. הגמרא מביאה ב' פירושים למילה כותל 1. גודא 2. פלוגתא
א. **באר** את הוכחת הגמרא ללשון גודא? ב. **באר** את הוכחת הגמרא ללשון פלוגתא?

א. _____

ב. _____

3. **כיצד** הוכיחה הגמרא מהמשנה שהיזק ראייה לא שמיה היזק?

4. **מדוע** אסור לסתור בית כנסת עד שיבנה חדש? (2)

5. **מה הדין** כשיש מקום אחר להתפלל, **ובאיזה** מקרה הותר בכל מקרה לסתור ?

6. קופה של תמחוי **בכמה** גובים, ובכמה מחלקים **ומדוע**?

7. **מתי** גובים מבני העיר לתמחוי **ולמי** נותנים ?

8. **מדוע** עבודתם של גבאי צדקה נחשבת שררה?

בהצלחה